

WORDEN PRINSESSEN ALTIJD DOOR EEN RIDDER GERED?

TAALEXPEDITIE: RIDDERVERHALEN

een CAMPAGNE VAN

[vlaams
ta-len·plat·form]
laat talen spreken

Vlaamse
overheid

KLIM
IN TAAL

Leeftijd

Eerste graad

Thema

Deze les hoort bij *Taalexpeditie*. Daag je leerlingen uit met prikkelende onderzoeksvragen uit de taalkunde of literatuurwetenschap.

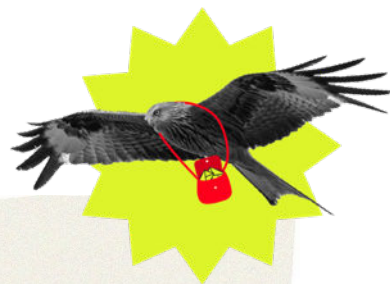
In dit taalproject komen we meer te weten over de **literatuurwetenschap**, meer bepaald over **verhaalstructuren**. Hoe voorspelbaar is een ridderverhaal? Moeten prinsessen altijd gered worden door een dappere ridder?

Ontdek alle taalexpedities op <https://klimintaal.be/taallabo/#taalexpeditie>.

Disclaimer

Dit lesmateriaal maakt deel uit van *Klim in taal*, een campagne van het Vlaams Talenplatform voor leerkrachten lager onderwijs. De website www.klimintaal.be ondersteunt leerkrachten met inspirerende lesideeën en praktijkvoorbeelden om taalplezier te stimuleren vanuit een krachtige lesaanpak.

VOORBEREIDING

OVER DE LES

We kennen allemaal het verhaal van de prinses die door de ridder gered moet worden. Maar is dat altijd zo? In dit taalproject denken leerlingen na over stereotypen in sprookjes en ridderverhalen. We gaan ook in op de vaste elementen in een ridderverhaal (zoals een probleem en een oplossing) en reconstrueren aan de hand van een verhalenwiel de belangrijkste gebeurtenissen in een verhaal.

LEERDOELEN

- ➔ De leerlingen kunnen verbanden binnen een tekst verwoorden (bv. probleem en oplossing)
- ➔ De leerlingen kunnen de belangrijkste gebeurtenissen in een verhaal in eigen woorden navertellen.
- ➔ De leerlingen kunnen verbanden leggen tussen een voorgelezen tekst en hun voorkennis.
- ➔ De leerlingen kunnen verwoorden waarom een tekst aanspreekt.
- ➔ De leerlingen kunnen verbanden leggen tussen elementen in de tekst en emoties en gedachten tijdens het lezen van de tekst.

HANDIGE VOORKENNIS

Leerlingen moeten kunnen lezen en schrijven.

MATERIALEN

- ➔ Podcast Ridder Muis ('Handen') <https://www.vrt.be/vrtmax/podcasts/ketnet-junior/o/op-luistertocht-met-ridder-muis/2/handen---koningsmysteries/>
- ➔ *Ridder Roa en de gevaarlijke draak* – Pim Lammers (2021). Een fragment is beschikbaar op de website www.rijketeksten.org. Voor dit taalproject gebruiken we het hele boek.
- ➔ Ondersteunende afbeeldingen of voorwerpen: een kasteel, prinses, ridder, draak ...
- ➔ Verhalenwiel (Bijlage 1) kopiëren per leerling, een splitpen per leerling
- ➔ Laptop of tablet met toegang tot het internet

UITVOEREN VAN DE LES

Fase	Leeractiviteiten
LESDEEL 1: Instap	
Instap	Hang een afbeelding van een kasteel aan het bord. Bouw het verder uit met extra afbeeldingen, zodat je een tafereel krijgt uit een sprookjesboek of ridderverhaal (ridder, prinses, draak ...). Houd een klasgesprek over dit soort verhalen. Vraag daarbij ook naar de stereotypen in sprookjes. - Wie woont er in een kasteel? - Hoe ziet een ridder/prinses eruit? - Wat is een goede ridder/prinses? - Wat doet een ridder/prinses? - Is dat altijd zo? Hoe weten jullie dat? Bouw ondertussen ook een woordweb op aan de hand van woorden die de leerlingen zelf aanbrengen. <i><u>Didactische wenk:</u> kies bij de woorden in het woordweb niet alleen voor zelfstandige naamwoorden, maar ook voor bijvoeglijke naamwoorden, werkwoorden, vaste woordgroepen ... (vb: dapper, op avontuur gaan ...)</i> <i><u>Eventueel:</u> leg een variatie aan sprookjesboeken, luisterverhalen, films, ... op een centrale tafel. Laat leerlingen vertellen over de sprookjes. Lees als het nodig is een kort sprookje voor. Zorg zeker voor de klassieke eerste en laatste zin.</i> Lees de eerste pagina ('Wat zijn de regels voor sprookjes') uit <i>Ridder Roa</i> voor, of projecteer ze. Vraag de leerlingen naar hun mening over deze regels. Focus op de heel bepalende woorden/delen als 'altijd', 'en dat kan niet veranderd worden', etc. Kunnen de kinderen voorbeelden geven bij hun argumenten? <i><u>Didactische wenk:</u> kleef deze pagina van <i>Ridder Roa</i> in een oud, stoffig boek voor meer inkleding van de les. Dan kan je de les eventueel zo beginnen.</i>

LESDEEL 2: Ridder Muis

Fase 1	Toon een afbeelding van Ridder Muis en Draak. Sommige leerlingen zullen hen misschien kennen van de afleveringen op Ketnet Junior. Laat hen vertellen wie ze zijn en wat ze doen. Verwijs naar de woorden in het woordenweb. Luister daarna naar het podcastverhaal 'De kroon' van Ridder Muis. Vraag de leerlingen om tijdens het luisteren te denken aan deze vraag: 'Is Ridder Muis dapper?'. Bespreek na het luisteren de antwoorden van de leerlingen. <i><u>Didactische wenk:</u> je kan als variant op de algemene luisteropdracht een aantal karaktereigenschappen op het bord schrijven (dapper, slim, impulsief, bazig ...). Leg de moeilijke woorden uit en geef hen voor het luisteren de opdracht om te bedenken welke eigenschappen volgens hen bij Ridder Muis passen. Kies de eigenschappen zo dat er geen enkel 'fout' antwoord gegeven kan worden.</i> <i><u>Eventueel:</u> Er zitten een aantal moeilijke, typisch middeleeuwse woorden in de podcasts van Ridder Muis, zoals de middeleeuwen, de nar, de schout, de kapelaan. Je kan ervoor kiezen om deze woorden uit te leggen. Dit wordt vaak subtiel in de tekst al gedaan. Zo wordt 'schout' verklaard als 'iemand die ervoor zorgt dat iedereen zich aan de regels houdt'. Je zou de leerlingen kunnen vragen wie in onze tijd 'de schout' is. Al is het verklaren van de woorden eigenlijk niet nodig om het verhaal te kunnen volgen, toch kan het een fijne en nuttige toevoeging zijn.</i>
Fase 2	Modelleer nu duidelijk (doe zelf hardop denkend voor) de opdracht die de leerlingen straks in kleine groepjes moeten doen. Je kan het tweede deel van de oefening ook klassikaal doen. Vat in vijf zinnen het verhaal van Ridder Muis samen. Pauzeer daarbij telkens de aflevering om een korte zin op het bord te schrijven. Bijvoorbeeld: 1. De koning wordt wakker. 2. Hij is zijn kroon kwijt en vraagt hulp aan Ridder Muis. 3. Muis en draak zoeken de dief in de stad. 4. Muis ziet de arm van de koning. 5. De koning heeft zijn kroon zelf verstopt.
Fase 3	Selecteer vier afleveringen van de podcast van Ridder Muis (vb: 'dikke lippen', 'achterwerk', 'teer' en 'te groot'). De leerlingen luisteren er in kleine groepjes van

	ongeveer drie leerlingen naar. Zorg ervoor dat er minstens twee groepjes dezelfde aflevering hebben. Geef iedereen in het groepje een verantwoordelijkheid. Duid bijvoorbeeld een <u>computerspecialist</u>, <u>schrijver</u> en <u>verslaggever</u> aan. Geef daarbij duidelijk aan wat je van iedere rol verwacht. Geef de leerlingen de opdracht om één keer volledig te luisteren en volgende vragen te beantwoorden (mondeling). De <u>computerspecialist</u> bedient de laptop. 1. Wat is het probleem van de koning? 2. Wat doen Muis en Draak? 3. Wat is de oplossing van het probleem? Daarna moeten ze zelf hun aflevering samenvatten in maximum vijf chronologische zinnen. De <u>schrijver</u> schrijft deze zinnen op. Ze mogen bij een afgesproken signaal even gaan kijken bij het groepje met dezelfde aflevering. Ze kunnen die ideeën meenemen naar hun eigen tafel en gebruiken. De <u>verslaggever</u> vertelt aan de klas wat ze gehoord hebben in het verhaal.
Fase 4	Ieder verhaaltje van Ridder Muis is opgebouwd uit dezelfde delen. Zoek samen met de leerlingen naar deze overkoepelende delen. 1. Rust (de koning slaapt en wordt wakker) 2. Probleem 3. Ridder Muis en Draak gaan op tocht 4. Oplossing Dit onderdeel is een opstapje naar het verhalenwiel uit het volgende lesdeel. Daar wordt nog het onderdeel 'beloning' toegevoegd, maar dat is er bij Ridder Muis niet. Je zou er wel over kunnen praten: verdient Ridder Muis een beloning? Waarom wel of niet? Wat zou een goede beloning zijn?
LESDEEL 3: Ridder Roa	
Fase 1	Toon het boek van <i>Ridder Roa</i>. Laat hen kijken naar de kaft en de titel. Laat leerlingen vertellen waarom dit een sprookje is (<i>ridder, prinses, draak, avontuur, etc.</i>).
Fase 2	Lees het boek interactief voor.

Stel tijdens het lezen vragen aan de leerlingen die bij je opkomen. Laat ook ruimte voor spontane vragen van de leerlingen. Deze reflex om vragen te stellen tijdens het lezen (waarom, wie, hoe ...) is een belangrijke opstap naar begrijpend lezen.

Sterke vragen polsen naar het verwoorden van de **beleving** van de leerlingen: leerlingen leren spreken over verbanden tussen wat gebeurt in de tekst en hun ervaringen of gevoelens. Sterke vragen polsen ook naar de **interpretatie** van de tekst: leerlingen leren invulling geven aan gaten in de tekst, zoals waarom een personage iets doet of wat kan gebeuren.

- Wat voor iemand is Roa? Zou jij bevriend willen zijn met haar? Wat hebben Roa en jij met elkaar gemeen?
- Roa heeft een smartphone, maar is wel een ridder: wanneer speelt het verhaal zich dan af? ...
- Wat vind je van het verstoppertje-plan van Roa? Vind je het slim bedacht? Wat kan er misgaan? Wat had jij gedaan?
- Vond je dit deel spannend / grappig / bijzonder / ...? Waarom? (Moedig de leerlingen aan om op zoek te gaan naar 'bewijsmateriaal' voor hun mening.)
- Wie woont in het huisje met de puntmuts en de zwarte kat? Waarom is hij zo boos op Roa? Begrijp je waarom hij boos is?
- De tovenaars is verliefd. Wat vind je van zijn ideeën om de aandacht van de andere tovenaars te trekken? Wat zou hij nog kunnen doen?
- Kloppen de regels uit ons boek nog wel? Waarom (niet)?
- ...

Neem af en toe opnieuw de cover bij de hand: welke elementen uit het verhaal zien ze terug op de afbeelding? (Ridder Roa, de draak, het bos met rovers, het huisje van de tovenaars, de gevangenen ridders in de grot)

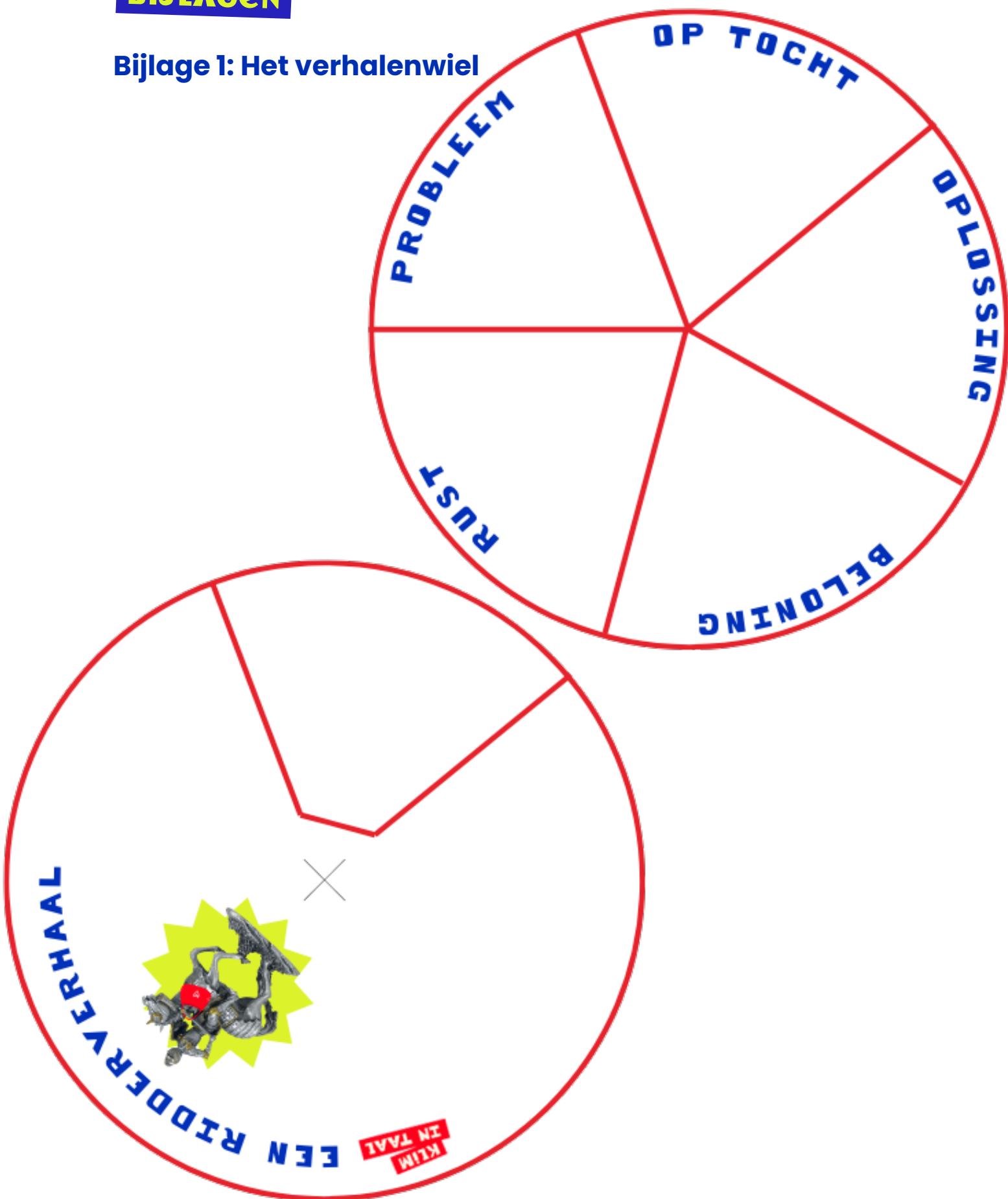
Stel ook achteraf nog algemene vragen over het volledige boek.

- Wat vond je leuk/grappig/spannend/... aan het verhaal? Was er ook iets dat je niet leuk vond?
- Welk personage vind je het leukste? Waarom? Welk personage vind je niet aardig?
- Welke van onze sprookjesfiguren zitten in het verhaal? (Let daarbij zeker op de stereotype-doorkijkende figuren.)
- Welk stuk van het verhaal herinner je je het best?

	- Zag je het verhaal voor je ogen gebeuren? Bij welk stukje had je dat het meeste? - Ken je mensen die het een goed boek zouden vinden? Wie zou het ook moeten lezen? - ...
Fase 3	Zoek samen met de leerlingen naar nieuwe regels die bij dit sprookje passen. Verander de zinnen die op het bord staan, zoals het op het einde van het boek ook gebeurt. De leerlingen zoeken naar 'bewijs' uit het voorgelezen verhaal.
Fase 4	Verwijs terug naar de grote delen uit de verhalen van Ridder Muis (rust – probleem – op tocht – oplossing). Vraag aan de leerlingen hoe ze dit ook in het verhaal van Ridder Roa terugzien. Ridder Muis kreeg geen beloning, maar dat krijgt Ridder Roa wel: ze mag trouwen met de prinses. Neem de bijlage (het verhalenwiel – afdrukken op zwaarder papier, knippen en de twee delen met een splitpen op elkaar hangen). Leerlingen vertellen elkaar het verhaal opnieuw, aan de hand van het verhalenwiel. De leerlingen tekenen bij iedere stap wat er in het verhaal van <i>Ridder Roa</i> gebeurt. Ze beginnen bij 'rust' en werken met de klok mee verder.
DIFFERENTIATIE EN ONDERSTEUNING	
	Hang belangrijke woorden die in deze les centraal staan aan de muur. In deze les zijn dat bijvoorbeeld: sprookje, ridder, <i>er was eens</i>, <i>ze leefden nog lang en gelukkig</i> ... Je kan ook een uitvergrote versie van de circulaire structuur van een ridderverhaal in de klas ophangen. Vul eventueel aan met tekeningen over het verhaal die je tegelijk met de leerlingen maakte.

BIJLAGEN

Bijlage 1: Het verhalenwiel

WWW.KLiMiNTAAL.Be

een CAMPAGNE VAN

[vlaams
ta·lèn·plat·form]
laat talen spreken

Vlaamse
overheid

